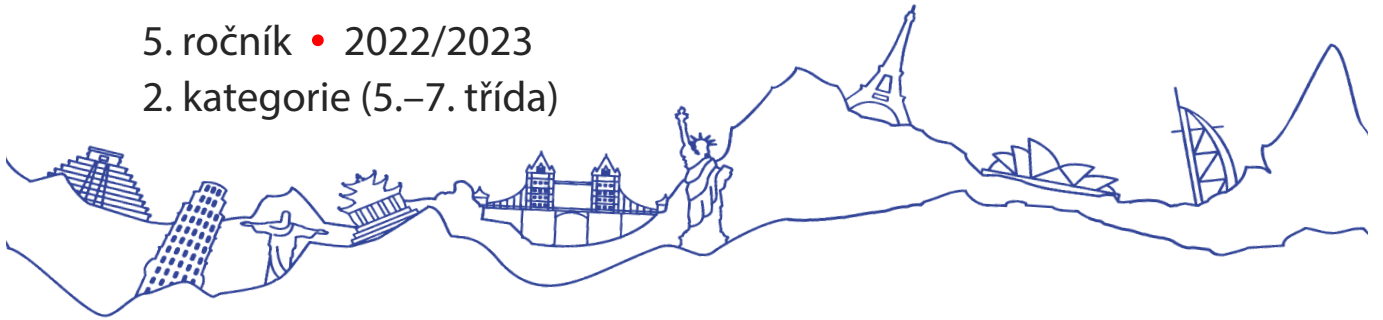

Olympiáda v českém jazyce

5. ročník • 2022/2023

2. kategorie (5.–7. třída)

Tabulka hodnocení:

Část	Max. počet bodů	Hodnotitel 1	Hodnotitel 2	Konečný výsledek
1	21			
2	19			
3	20			
Celkem	60			

Instrukce k vypracování

Žáci budou samostatně řešit úkoly rozdělené do tří částí:

1. Porozumění textu

V této části budou žáci pracovat s výchozími texty a vyhledávat odpovědi na zadané otázky.

2. Hrajeme si s češtinou

V této části budou žáci řešit úkoly, které prokáží jejich cit pro český jazyk.

3. Slohové cvičení

Slohový úkol ověří schopnost žáků vytvořit na základě instrukcí souvislý psaný text.

Časová náročnost soutěže je následující:

Část 1 a 2	celkem 80 minut
Část 3	40 minut

Žáci vypracují zadání samostatně, zásah vyučujícího či jakékoliv další osoby není povolen. Instrukce u jednotlivých úkolů jsou žákům vysvětleny adekvátním a srozumitelným způsobem. Pochopení zadání úkolu taktéž odráží jazykovou úroveň žáka v kompetenci porozumění. Případná shoda ve vypracování žáků stejné školy bude prozkoumána, a pokud komise usoudí, že žákům byla při řešení poskytnuta pomoc další osobou, nebude konkrétní úkol bodován.

Vypracované formuláře laskavě oskenujte a zašlete na mailovou adresu olympiada@csbh.cz nejpozději dva dny po konání mezinárodního kola ve vaší škole. Uzávěrka pro přijímání soutěžních prací je 20. 5. 2023. Kompletní práci každého žáka zašlete v samostatném mailu, do jehož předmětu uvedete kód soutěžícího.

Děkujeme za spolupráci a přejeme hodně zdaru při řešení olympiády.

Část 1 – Porozumění textu

Ukázka 1

Kynologický ústav

Měl jsem již odedávna zálibu ve zvířatech jakéhokoliv druhu. V **útlém věku** jsem nosil domů myši. Jednou jsem si vydržel hrát se zabitou kočkou po celou tu dobu, co jsem byl za školou. Zajímal jsem se i o hady.

Kdysi jsem chytil nějakého hada na kamenité stráni v lese a chystal jsem se dát ho tetě Anně, kterou jsem neměl rád, do postele. Naštěstí se k tomu **na-trefil** hajný, který konstatoval, že je to zmije, zabil ji a odnesl. Od osmnácti do dvaceti čtyř let jsem jevil zálibu pro zvířata hodně veliká. Zajímali mě velbloudi a sloni všeho druhu. Mezi dvacátým čtvrtým rokem a dvacátým osmým začal budit můj zájem hovězí dobytek a koně. Přál jsem si mít hřebčinec nebo chov siemenského skotu. Zůstalo to pouhým ideálem a mně nezbylo nic jiného než omezit svou lásku na zvířata menšího druhu. Psům jsem dal přednost před kočkami.

Kolem třicátého roku nastaly mezi mnou a mými příbuznými nějaké různice. Vytýkali mně, že se nijak pořádně neživím a že jsem se doposud nepostaral

o to, abych **se postavil na vlastní nohy**. Oznamil jsem tedy svým příbuzným, že si vzhledem k svému zájmu a k zálibě ke zvířatům zařídím obchod se psy. Stojí za povšimnutí, že z toho neměli radost.

Když zakládáme nějaký obchod, je potřeba postarat se o název firmy. Obvyklá označení „psinec“ nebo „Obchod se psy“ se mně nijak **nezamlouvala**. V naučném slovníku jsem přišel na jméno „kynologie“, což značí nauku o psech. Dal jsem tomu název „Kynologický ústav“.

Přiblížily se Vánoce. Měli jsme tou dobou jen dva psy, ale zato jsme měli **hojnost** štěňat. Přišel jsem na myšlenku najmout si před svátky **krám**, dát tam stromeček a prodávat tam štěňata pěkně ozdobená pestrými stuhami.

„Čížku,“ řekl jsem prodavači, „odnesete štěňata do našeho krámu v Praze, koupíte veliký stromeček a štěňátka tam **pěkně za výkladem umístíte**. Zkrátka spoléhám se na vás, že to budete **nějak vkusně aranžovat**. Rozumíte?“

„Zajisté. Budete mít radost,“ odpověděl prodavač.

Odpoledne jsem se tam šel podívat. Zástup lidí před krámem mne poučil, že je o štěňata obrovský zájem.

Přišel však blíže, slyšel jsem z davu zuřivé volání: „To je neslýchaná surovost, kde je policie, díváme se, že se něco takového trpí!“

Protlačil jsem se k výkladní skříni a **nohy div podě mnou neklesly**. Čížek rozvěsil dva tucty štěňat po větvích velkého vánočního stromku, jako by to bylo cukroví. Visela tu nebožátka s vyplazenými jazyky jako středověcí loupežníci rozvěšení na stromě... A pod tím byl nápis: Nejradošnější Vánoce způsobíte svým dětem, koupíte-li jim zdravé, roztomilé štěňátko. A to byl konec Kynologického ústavu.

Z knihy Jaroslava Haška: Můj obchod se psy a jiné humoresky. (Upraveno.)

1. Jakým literárním útvarem je uvedený text?

- bajkou pověstí pohádkou povídkou

2. Najdi v ukázce dvě přirovnání a zapiš je.

3. Rozhodni o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z Ukázky 1. Správnou odpověď označ křížkem.

	ANO	NE
Vypravěčem příběhu je malý chlapec.		
Hrdina příběhu byl v dětství záškolák.		
Hrdina příběhu měl vždy dobré vztahy se svou rodinou.		
Hrdina příběhu si otevřel ústav na zkoumání psů.		
Výrazy „pěkně za výkladem umístíte“ a „budete nějak vkusně aranžovat“ jsou synonyma.		
Díky vánoční výloze přišlo do obchodu mnoho zákazníků.		

4. Kolik štěňat se nacházelo ve výkladní skříni?

- 2 12 24

5. K tučně vyznačeným výrazům vyber odpovídající synonyma tak, aby byl zachován význam věty v Ukázce 1. Správnou odpověď označ křížkem.

(Synonyma = slova stejného nebo podobného významu.)

natrefil	☐ nachomýtl	☐ strefil	☐ namířil
krám	☐ nepotřebná věc	☐ prodejna	☐ stan
nezamlouvala	☐ neříkala	☐ nehodila	☐ nelíbila
hojnost	☐ objednávka	☐ blahobyt	☐ množství
postavil se na vlastní nohy	☐ vstal	☐ osamostatnil se	☐ uzdravil se

6. Označ vyjádření, které se svým významem nejvíce podobá větě z textu:

„Protlačil jsem se k výkladní skříni a nohy div pode mnou neklesly.“

- Probojoval jsem se k výkladní skříni a podivil jsem se, jak mě ho z toho rozbolely nohy.
- Když jsem se stěží dostal k výkladní skříni, byl jsem v šoku.
- Před výkladní skříní byla tlačenička a někdo mi málem podrazil nohy.

7. Která z následujících možností může nahradit výraz **Přišel však blíže** v následujícím souvětí, aby smysl výpovědi zůstal zachován?

„Přišel však blíže, slyšel jsem z davu zuřivé volání.“

- Když přišel blíž Když jsem přišel blíž Když dav přišel blíž

8. Nahraď spojení **v útlém věku** větou vedlejší a zapiš vzniklé souvětí.

„V útlém věku jsem nosíval domů myši.“

9. Ve které z následujících příruček můžeme nejspíše najít, co znamená slovo **kynologický?**

- ve Slovníku nespisovné češtiny
 ve Slovníku cizích slov
 v Pravidlech českého pravopisu

Ukázka 2

10. Přečti si ukázkou z úvodní kapitoly komiksu o vojáku Švejkovi. Pole komiksu nejsou ve správném pořadí, pouze obrázek č. 6 je na svém místě. Označ, které z následujících pořadí správně určuje, jak mají části komiksu následovat za sebou.

- 5-1-2-4-3-6
 1-5-3-4-2-6
 5-2-4-3-1-6

Z knihy Švejk komiks podle knihy Jaroslava Haška: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války. Ilustrace Petr Vyoral. (Upraveno.)

11. Rozhodni o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z Ukázky 2. Správnou odpověď označ křížkem.

	ANO	NE
V Sarajevu byl spáchán atentát.		
Hrdina komiksu znal osobně oběť.		
Hrdina není z noviny překvapený.		
Pan Průša a Kokoška jsou Turci.		
Arcivévoda byl věřící.		
Text komiksu obsahuje zdrobněliny.		

Jaroslav Hašek

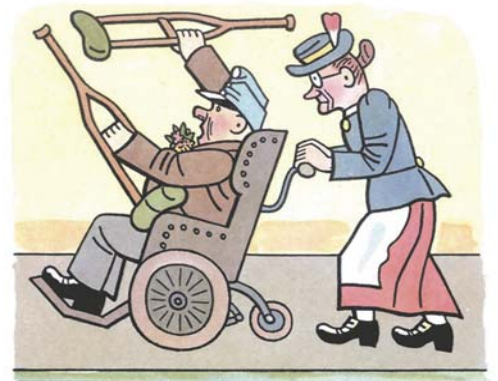
12. Hovorové a nespisovné výrazy z komiksu nahrad' spisovnou češtinou.

Práskli ho v Sarajevu –

Ono jich prej bylo víc –

13. Na základě příběhu v komiksu vysvětlí význam věty *Byl jako řešeto.* (řešeto = síto).....
.....**Část 2 – Hrajeme si s češtinou****1. Doplň do textu slova z nabídky. Každé slovo můžeš použít několikrát.****z – s – se – jsem – sem – si – jsi**

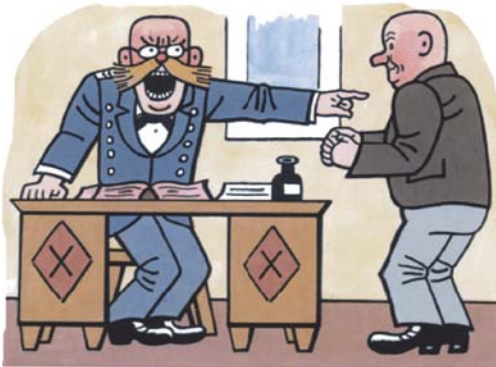
Nedávno sledovala zajímavý dokument o dobrodružném životě spisovatele Jaroslava Haška. Zapamatovala, že měl rád zvířata, humor a pražské hospody – právě chodil pro inspiraci. Pobavila u vyprávění o vojáku Švejkovi – jeho nejznámější literární postavě. Pokud dostane Švejk od svých nadřízených nějaký rozkaz, můžete být jistí, že úkol doslova splní. Pro některé čtenáře byl Švejk génius, který svou hloupost jen vychytralosti předstíral a každého dělal legraci. Jiní jsou přesvědčeni, že byl Švejk naprostý tupec. Je mi líto, že Jaroslavem Haškem už nikdy nesetkám, aby mi prozradil pravdu. Zemřel totiž přesně před sto lety, aniž by stačil romány o Švejkovi dopsat. A co ty, také zvědavý/á, jak to všechno bylo?

2. Švejk byl ke svým nadřízeným za každé situace velmi uctivý a **onikal jim:**

„Přiznáváte se ke všemu, Švejku?“ Švejk upřel své dobré modré oči na neúprosného člověka a řekl měkce: „Jestli si přejou, vašnosti, abych se přiznal, tak se přiznám, mně to nemůže uškodit. Jestli ale řeknou: Švejku, nepřiznávejte se k ničemu, budu se vykrucovat do roztrhání těla.“

Onikání je zastaralý způsob oslovení jiné osoby pomocí tvaru 3. osoby množného čísla. Mluví onikáním vyjadřuje úctu.

a) Podtrhni místa v textu, kde se vyskytuje **onikání**.

b) Nahrad' **onikání** výrazy ze současné češtiny.

3. Vyber z nabízených možností správná dokončení přísloví 1–4. Následně ke každému přiřaď významově nejbližší přísloví z nabídky a)–e). Pozor, jedno přísloví je navíc.

Označ křížkem ☒ správné dokončení přísloví 1–4	Přiřaď odpovídající přísloví a)–e)
1. Bez práce nejsou ☐ vdolky ☐ peníze ☐ koláče.	
2. Opakování je matka ☐ učenosti ☐ chytrosti ☐ moudrosti.	
3. Neříkej hop, ☐ až ☐ dokud ☐ odkud nepřeskočíš.	
4. Zvyk je železná ☐ maska ☐ brána ☐ košile.	

a) Starého psa novým kouskům nenaučíš.

b) Žádný učený z nebe nespadl.

c) Komu se nelení, tomu se zelení.

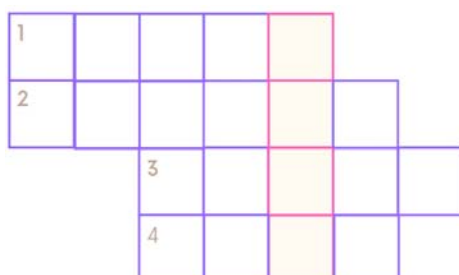
d) Nechval dne před večerem.

e) Chytrému napověz, hloupého trkni.

4. V přirovnáních 1–4 chybí slovesa. Doplň je do křížovky ve tvarech 3. osoby mužského rodu, jednotného čísla, v minulém čase. V tajence se skrývá jméno malíře, který se věnoval tvorbě pro děti a ilustroval také Haškův román Osudy dobrého vojáka Švejka.

Příklad:

0	K	Ř	I	Č	E	L
---	---	---	---	---	---	---

0. jako na lesy / jako pavíán

1. jako z vody / jako houby po dešti

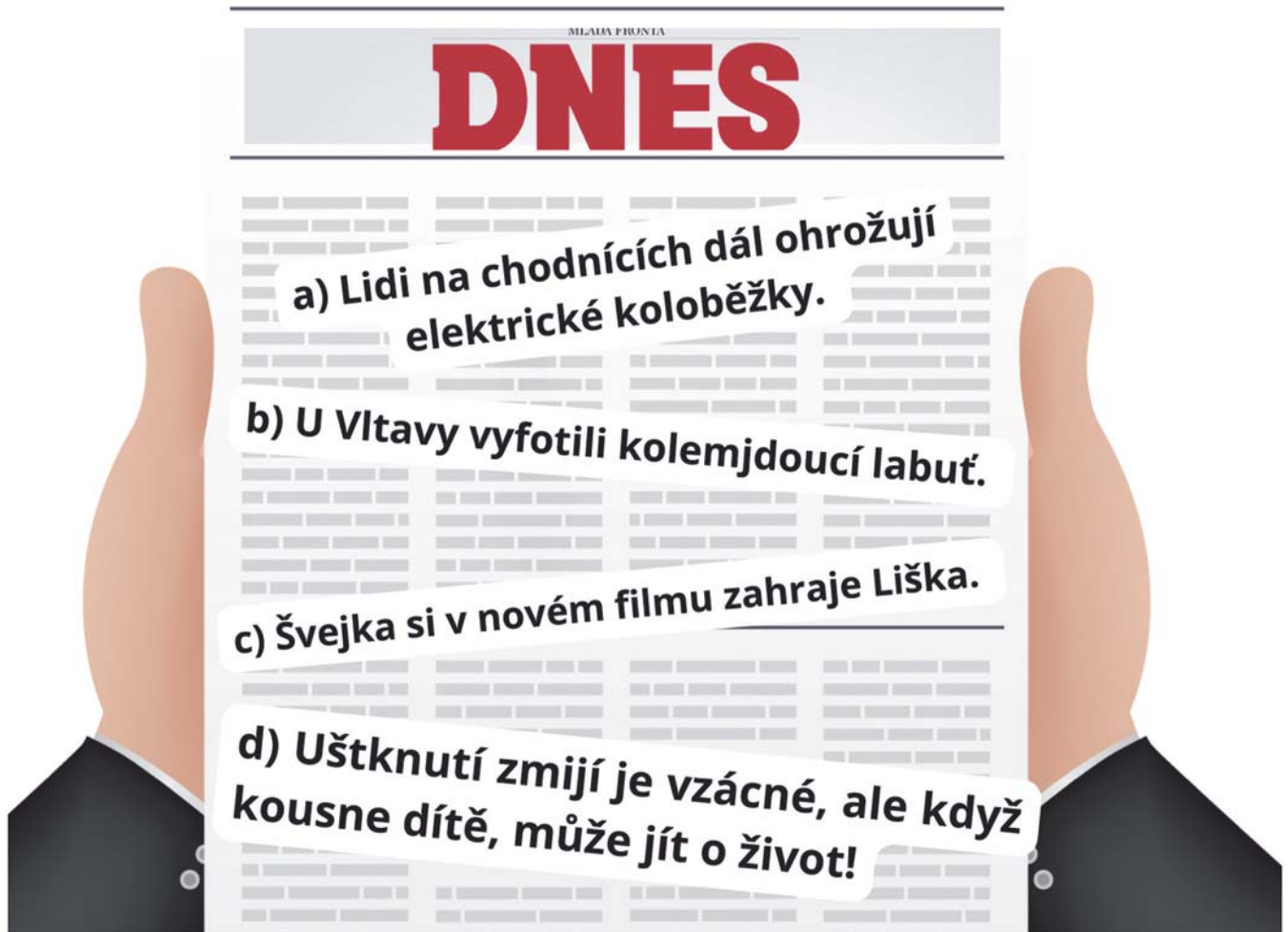
2. jako by mu za patami hořelo

3. jako přikovaný / jako pecka

4. jako když tiskne / až se mu od huby prášilo

5. Prohlédni si obrázek a vypracuj úkoly, které se k němu vztahují.

a) Označ titulek, který je jednoznačný (= má jasný význam). Vysvětli, jakou informaci ses z titulku dozvěděl/a.

- a b c d

b) U zbývajících nejednoznačných (nejasných) titulek vysvětli jejich dvojí význam. Nezapomeň vždy označit křížkem, o který titulek se jedná.

Nejednoznačný titulek a b c d

Vysvětlení:

Nejednoznačný titulek a b c d

Vysvětlení:

Nejednoznačný titulek a b c d

Vysvětlení:

Část 3 – Slohové cvičení

Na základě ilustrace napiš humorné vypravování o rozsahu 22–25 řádků. Svému příběhu vymysli název. Ve vypravování použij:

- všechny informace obsažené v první sloce básničky Jiřího Žáčka
- přímou řeč (alespoň dvakrát)
- přirovnání (alespoň dvě)
- spojovací výrazy **ačkoliv** **kdyby** **jelikož**
- rčení **pes je nejlepší přítel člověka** a **život je pes**

*O pouti je na vsi slet,
bratři, švagři, plno tet,
naše máma peče husu,
těšíme se na oběd.*

Ilustrace Alena Janečková.

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

6 _____

7 _____

8 _____

9 _____

10 _____

11 _____

12 _____

13 _____

14 _____

15 _____

16 _____

17 _____

18 _____

19 _____

20 _____

21 _____

22 _____

23 _____

24 _____

25 _____